

‘Verslaafden geen baclofen geven, staat gelijk aan moord’

De kruistocht van een ex-alcoholist

Robert Crommentuyn

Cardioloog Olivier Ameisen (56) was jarenlang verslaafd aan alcohol. Dankzij de spierverslapper baclofen ligt die tijd nu achter hem. Hij schreef er een boek over, dat de vloer aanveegt met de gangbare verslavingszorg.

Met alcohol verdrong cardioloog Ameisen zijn hevige angstaanvallen.

Olivier Ameisen is eind jaren tachtig, begin jaren negentig een graag geziene gast op societyfeestjes in New York. Hij is een gevierde cardioloog met eerst een aanstelling aan het New York Hospital-

Cornell Medical Center en later een bloeiende privépraktijk. Als begenadigd pianist zet de geboren Fransman vele dinertjes en soirees muzikaal luister bij. Voor een duet met Bette Midler draait hij zijn hand niet om.

beeld: De Beeldredactie,
Jean Pierre Jans

Alle botten in zijn lichaam heeft hij wel eens gebroken

Maar dan gaat het mis met de geslaagde arts. Ondanks zijn succes twijfelt Ameisen voortdurend aan zichzelf en lijdt hij aan slapeloosheid, onrust en alsmaar heviger wordende angst-aanvallen. Als hij ontdekt dat alcohol de angst tijdelijk op afstand kan houden, gaat het van kwaad tot erger. Ameisen wordt een bingedrinker die zichzelf regelmatig de vergetelheid in drinkt. De tussenposen tussen de alcoholische

uitspattingen worden steeds korter. Meer dan eens wordt hij wakker op de spoedpost van een ziekenhuis.

Jaren van verslaving later heeft hij bijna alle botten in zijn lichaam wel een

keer gebroken door valpartijen. Zijn naasten vervreemden zich van hem. Op het dieptepunt van zijn neergang maakt hij zijn moeder – een overlever van concentratiekamp Auschwitz-Birkenau – uit voor nazi. Achter zijn cardiologiecarrière staat dan allang een dikke punt.

Niet dood

Ondanks de uitzichtloosheid van zijn situatie blijft Ameisen enorm gemotiveerd om van zijn verslaving af te komen. Jaar in, jaar uit bezoekt hij bijeenkomsten van de Alcoholics Anonymous. Soms wel vier keer per dag. Hij raadpleegt de beste psychiaters en therapeuten. Op vrijwillige – en later ook op onvrijwillige – basis bezoekt hij gerenommeerde en minder gerenommeerde afkickklinieken. Soms blijft hij daarna enkele weken clean. Soms niet meer dan enkele uren. Ameisen lijkt gedoemd om vroegtijdig te overlijden aan een alcoholgerelateerd ongeval of aan de gevolgen van levercirrose. ‘En als ik niet naar Frankrijk was teruggegaan en in de Verenigde Staten was gebleven, dan was ik nu dood geweest’, zegt hij. Maar de beminlijke Fransman is niet dood. Allesbehalve zelfs. ‘Ik voel me geweldig. Ik ski en doe aan hardlopen. Ik voel me fysiek beter dan toen ik 25 was. Mijn lichaam draagt geen sporen van het excessieve alcoholgebruik. Ik speel zelfs piano als tevoren. En dat met alle ongelukken en breuken die ik had. Ik heb echt erg veel geluk gehad.’

Vrij van verlangen

Hoe de miraculeuze redding van Ameisen tot stand is gekomen, beschrijft hij in het boek ‘Het einde van mijn verslaving’. Juist voordat in 2001 de onherroepelijke ondergang zich aandient, vindt hij in een artikel in The New York Times een remedie tegen zijn ziekte. Een psychologe

van de universiteit van Pennsylvania beschrijft daarin hoe de spierverslapper baclofen (Lioresal) de hunkering naar cocaïne bij een verslaafde man sterk doet afnemen.

Ameisen duikt de literatuur in en spreekt met bevriende artsen. Hij leert dat baclofen in dierproeven de zucht naar verdovende middelen volledig kan onderdrukken. Voorwaarde is wel dat het middel in hoge dosis wordt gegeven, in de orde van 1 à 3 mg per kilo lichaamsgewicht. Ook stelt hij vast dat het middel veilig is. Neurologen schrijven baclofen regelmatig in hoge dosis voor bij relatief milde klachten als lage rugpijn.

De Fransman besluit zichzelf te onderwerpen aan een experiment. Hij schrijft zichzelf baclofen voor (iets dat aan artsen in Frankrijk en Nederland is toegestaan, maar in de VS niet) en neemt elke dag een hogere dosis. Na 37 dagen bereikt hij zijn hoogste dosis: 270 mg, ofwel 3,8 mg per kilo lichaamsgewicht. Op dat punt is hij vrij van elk verlangen naar alcohol. Wel wordt hij op een prettige manier slaperig van het middel. Na twaalf dagen brengt hij de dagelijkse dosis terug tot 120 mg. De drankzucht blijft weg. Bijwerkingen zijn er niet. Ameisen is genezen.

‘Ik slik nog steeds baclofen, maar niet om alcoholmisbruik tegen te gaan’, zegt Ameisen, die Nederland bezocht om zijn boek te promoten. ‘Ik kan niet meer terugvallen, al zou ik er mijn best voor doen. Ik gebruik baclofen nu voor datgene waarvoor ik het al veel eerder had willen krijgen: voor mijn angstaanvallen en dysforische gevoelens. Ik leef nu pas het leven dat ik altijd had willen leven. Het leven dat ik andere mensen zag leven. Gewoon ontspannen en rustig in slaap vallen. Dat kon ik voorheen niet en nu wel’, zegt hij monter.

GHB-tekort

In het boek zet Ameisen zijn theorie uiteen over de werking van baclofen. ‘Mijn geestelijke gezondheid is in orde. Ik heb daarom altijd vermoed dat ik aan een bepaalde deficiëntie leed. Mijn theorie is nu dat ik een tekort heb aan natuurlijk gammahydroxybutyraat (GHB). Dat is een precursor van de neurotransmitter gamma-aminoboterzuur-B (GABAB). Het tekort is verantwoordelijk voor een verlies van kalmerend vermogen, met als resultaat slapeloosheid, dystonie en angstaanvallen. Verdovende middelen worden ingezet om dit te corrigeren, maar zonder blijvend effect. Dat effect heeft baclofen wel. Baclofen is een GABAB-agonist. Het versterkt GABA-activiteit en vermindert de productie van de neurotransmitters glutamaat

Ameisen leek gedoemd om vroegtijdig te overlijden aan een alcoholgerelateerd ongeval of aan de gevolgen van levercirrose.

‘Er is geen steekhoudend argument te bedenken om bij verslaafden af te zien van behandeling met baclofen.’

en dopamine. Baclofen speelt zo waarschijnlijk een rol bij het in evenwicht brengen van de beloningsmechanismen in de hersenen en heft de gevolgen van GHB-deficiëntie op.’

In de verslavingszorg worden verschillende medicijnen ingezet om de zucht naar verdovende middelen te dempen. Naltrexon, acamprosaat (Campral) en topiramaat (Topamax) zijn de bekendste. ‘Ze hebben geen effect’, zegt Ameisen. ‘Baclofen is het enige medicijn dat de zucht naar alcohol volledig wegneemt. De andere medicamenten – en ook baclofen in een te lage dosis – verminderen slechts de hunkering en bewerkstellingen abstinentie. Maar abstinentie is de hel. Onthouding betekent een constant gevecht tegen de obsessieve drang om alcohol te nuttigen en heeft in de meeste gevallen een terugval als eindresultaat.’

Eigen schuld

Ameisen vindt dat hij zijn ontdekking niet voor zichzelf mag houden. Hij stapt over zijn gène heen en publiceert onder eigen naam zijn gevalsbeschrijving in *Alcohol & Alcoholism*. Hij heeft de hoop dat het nieuws door vakgenoten wordt opgepikt en dat er snel een gerandomiseerde trial met baclofen komt. Maar de respons valt tegen. ‘Het is lastig om wetenschappers te overtuigen van het belang, mede door het stigma dat aan verslaving kleeft. Alcoholisme is een van de weinige ziekten waarvan de patiënt de schuld krijgt. “Het kan toch niet zo zijn dat je een alcoholist die zich zijn verslaving zelf heeft aangedaan, geneest met één pil?” Die gedachte zit veel verslavingsartsen dwars.’ Bovendien is baclofen slecht voor de verslavingszorg. ‘Als in een kliniek de helft van de bedden leeg staat, dan zal de overheid niet lang aarzelen om een deel van de kliniek te sluiten. Een geneesmiddel tegen verslaving is broodroof voor velen.’ Uiteindelijk weet Ameisen twee vooraanstaande Franse verslavingsonderzoekers te overtuigen van de noodzaak van een gerandomiseerde trial met baclofen. ‘Ik stelde het onderzoeksprotocol op. Er zouden 250 patiënten deelnemen. De helft zou 120 mg baclofen krijgen, de andere helft naltrexon. Een dag voor indiening van het voorstel bij de financiers kreeg ik van de professoren te horen dat zij het protocol hadden gewijzigd. Ze zouden de combinatie baclofen en naltrexon vergelijken met naltrexon alleen. En in een lagere dosis dan gepland. Ik viel van mijn stoel van verbazing. Deze trial zou niets leren over baclofen in hoge doseringen. Feitelijk zou er een nieuw medicijn, dat ik voor het gemak ‘baclorexon’ noem, worden getest.’

Naar de reden van de ingreep moet Ameisen gissen. Met de nieuwe opzet zouden de verslavingsonderzoekers waarschijnlijk 10 procent van de onderzochte patiënten in de baclorexon-groep genezen, denkt Ameisen. ‘Genoeg om de interesse van de farmaceutische industrie te wekken’, suggereert hij. ‘Die zou dan kunnen gaan zoeken naar een andere GABAB-agonist. Eentje waar – in tegenstelling tot baclofen – nog wel patent op kan worden aangevraagd.’

Publieke opinie

De vondst van Ameisen heeft echter ook zonder gerandomiseerde trial zijn weg naar de praktijk gevonden. Inmiddels zijn in klinieken in Frankrijk, Zwitserland, Groot-Brittannië en de Verenigde Staten meer dan 350 verslaafden succesvol behandeld met baclofen. Na Ameisen's verhaal zijn er nog twee gevalsbeschrijvingen gepubliceerd. En inmiddels staan trials in Schotland en Amerika op stapel. Maar dat laatste is voor Ameisen niet zo belangrijk meer. ‘Ik ben geïnspireerd door de activisten die pleitten voor brede toegang tot antiretrovirale geneesmiddelen tegen aids. In navolging van hen heb ik besloten dat het effectiever is om de publieke opinie te mobiliseren. In Frankrijk is dat al gelukt. Burgers en betrokkenen spreken er schande van dat er nog steeds geen grondig onderzoek is verricht naar baclofen. Patiënten vinden elkaar op internetfora en vertellen elkaar waar ze een arts kunnen vinden die het middel wil voorschrijven. Ook in de Verenigde Staten is iets dergelijks gaande. Daar waren artsen eerst bang voor claims als ze baclofen off label zouden voorschrijven. Nu worden ze bang voor claims als ze het niet voorschrijven. Er is een ware tsunami aan publiciteit die de staande praktijk in de verslavingszorg diepgaand zal beïnvloeden.’

Het zijn vooralsnog vooral huisartsen en psychiaters die baclofen voorschrijven, zegt Ameisen. ‘Verslavingsartsen zijn nog steeds terughoudend. Maar ik ben blij dat ik niet in hun schoenen sta. Alcoholisme is een dodelijke ziekte. Niet voorschrijven komt feitelijk neer op het laten sterven van patiënten. Sceptis is in de geneeskunde een gezonde houding. Maar sceptis zonder wetenschappelijke basis is domheid. Er is geen steekhoudend argument te bedenken om bij verslaafden af te zien van behandeling met baclofen.’

Olivier Ameisen, *Het einde van mijn verslaving*. Het verhaal van een beroemde cardioloog die zichzelf genas van alcoholisme. Uitgeverij Nieuwezijds, 231 pagina's. 19,95 euro.

Drie casussen uit de medische literatuur van alcoholisten die genazen met behulp van baclofen, staan bij dit artikel op www.medischcontact.nl, evenals een link naar een uitgebreide literatuurlijst.